

En plass for alle

Foto: Colourbox

Evalueringsrapport VIP-makkerskap

Skoleprogrammet VIP

2016

Innhold

Innhold	1
Oppsummering.....	2
1. Innledning.....	3
2. Om Skoleprogrammet VIP	3
2.1 Forskning på Skoleprogrammet VIP	4
3. Om VIP-makkerskap	4
3.1 VIP-makkerskap i lys av skoleforskning	5
2.1 Bakgrunn og behov.....	6
.....	7
3. Evaluering	8
3.1 Metode	8
3.2 Antall respondenter	8
3.3 Evalueringsresultater Vg1.....	9
3.3.1 Godt fornøyde med VIP-makkerskap	9
3.3.2 Stor innvirkning på klasse miljøet	11
3.3.3 Betydning for utenforskap og ensomhet	12
3.3.4 Innvirkning på arbeidsro og gruppearbeid	14
3.3.5 Noe betydning for sosial kompetanse.....	15
3.3.6 Positiv betydning for fravær	16
3.3.8 Skriftlige tilbakemeldinger	16
3.4 Evalueringsresultater Vg2 og Vg3.....	17
4. Avslutning	19
4.1 Veien videre.....	19
Litteratur.....	20

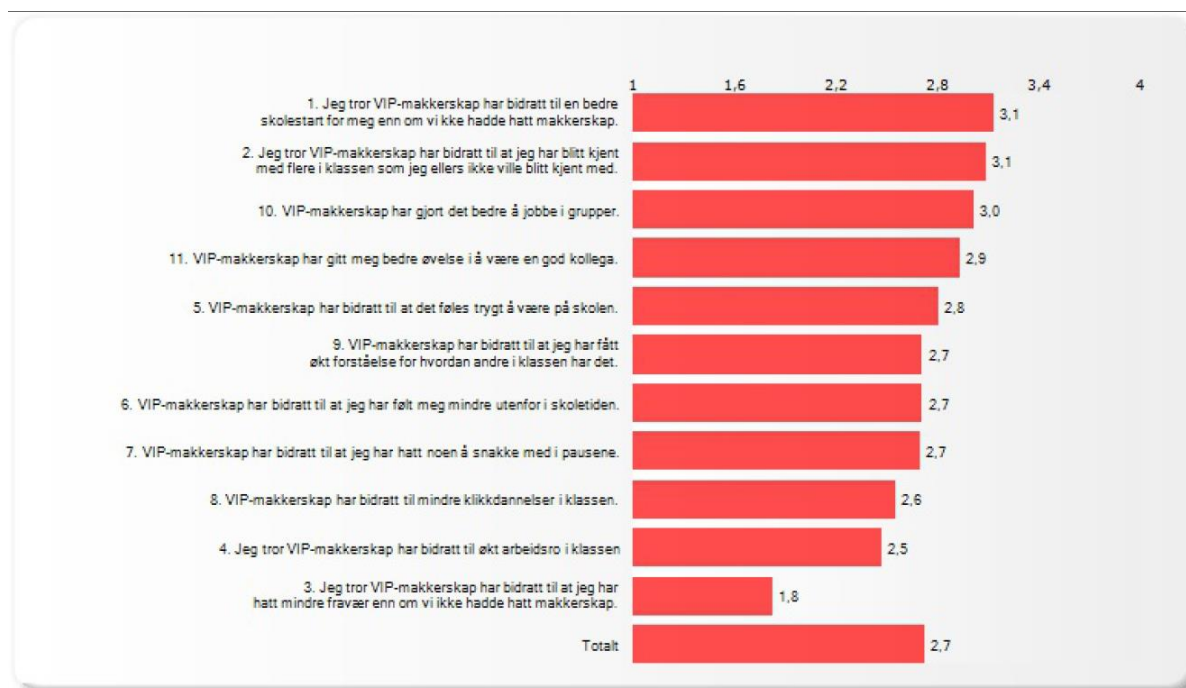
Oppsummering

Det understrekes at denne rapporten oppsummerer en spørreundersøkelse og ikke en effektstudie med en kontrollgruppe. Det kan derfor være vanskelig å komme med konklusjoner, men man kan likevel få noen indikasjoner. Totalt 2885 elever fra Vg1-Vg3 har svart på vår evaluering høsten 2015. Disse fordeler seg på 18 skoler i seks ulike fylker. Hovedfokuset vårt i denne rapporten ligger på Vg1.

Det kommer tydelig fram av tilbakemeldingene at Vg1-elevene synes dette er et viktig område å fokusere på. 65% sier de er ganske eller svært fornøyde med VIP-makkerskap, og 26% svarer at de er verken fornøyde eller misfornøyde. 73% prosent sier at de vil anbefale gjennomføring for neste års Vg1-elever. Vi ser gjennomgående at svarene utgjør et positivt flertall, selv om dette på noen spørsmål er svakt. Totalt er gjennomsnittssvaret på Vg1 2,7 som heller mot svaralternativet "Delvis enig".

Gjennomsnittssvarene kan sees i tabellen nedenfor, der 1 er helt uenig og 4 helt enig. Høyest positiv svarprosent finner vi på spørsmålene som handler om klassemiljø, der det å få en bedre skolestart og det å bli kjent med flere gi høyest skår. Hele 82% er helt eller delvis enige i at VIP-makkerskap har bidratt til en bedre skolestart. 78,8 % er helt eller delvis enige i at de har blitt kjent med flere. 78% mener at VIP-makkerskap har bidratt til at det føles tryggere å være på skolen. Vi ser også at elevene rapporterer om at VIP-makkerskap har betydning for følelsen av utenforskap. 64% mener VIP-makkerskap har bidratt til at de føler seg mindre utenfor i skoletiden.

Som i pilotprosjektet har vi også blitt overrasket over at elevene mener VIP-makkerskap kan ha hatt positiv betydning for deres fravær. 24,8 av elevene, som tilsvarer omtrent åtte elever i en klasse på 30, er helt eller delvis enige i dette.

Figur 1 Gjennomsnittresultat på hvert spørsmål Vg1

1. Innledning

I løpet av to år har VIP-makkerskap gått fra å være en ide til et pilotprosjekt og dette skoleåret et tiltak gjennomført ved 31 skoler over hele landet. VIP-makkerskap har vakt interesse og engasjement. Mobbeombudene i Nordland og Buskerud har anbefalt VIP-makkerskap til sine fylker. Vi i VIP-programmet ble invitert til å presentere tiltaket for alle landets fylker hos Kunnskapsdepartementet i november 2015. I januar i år kom beskjeden om at Astrid Hoås Morin ved NTNU ønsker å gjennomføre en effektstudie på VIP-makkerskap som en del av sin Ph.d. Foreløpig har Akershus fylkeskommune takket ja til å delta.

Det kan virke på oss som om VIP-makkerskap har kommet til rett tid. Tiltaket er enkelt, lite tidkrevende og det krever ingen store inngrep i skolehverdagen. Med andre ord får man mye igjen for relativt liten innsats. VIP-makkerskap ser ut til å møte et behov i skolen. På Østlandet har ekskluderende russebus-auditions blitt et tema helt ned i Vg1. Frafallet i videregående skole er stort, og nyere forskning peker på at dette kan ha sammenheng med elevenes opplevelse av ensomhet og utenforskap (Mjaavath & Frostad, 2014). Kanskje kan et så enkelt tiltak som VIP-makkerskap ha en effekt på følelsen av tilhørighet som igjen påvirker nettopp fravær og frafall? De nye tallene vi presenterer i denne rapporten kan peke mot dette.

Kunnskapsdepartementet har i april 2016 lagt fram Stortingsmelding 28 som fremmer ønsket om en forbedret læreplan med spesielt fokus på den generelle delen. "Folkehelse og livsmestring" blir ett av tre tverrfaglige tema som skal prioriteres.¹ I tillegg trekker stortingsmeldingen fram viktigheten av trening på sosial kompetanse: "Faglig læring kan ikke isoleres fra sosial læring, fordi læring foregår i stor grad i et fellesskap. I skolen foregår den sosiale læringen gjennom samarbeid og samhandling om faglige oppgaver. Et læringsmiljø som preges av tillit og inkludering, bidrar til å øke elevenes faglige prestasjoner" (Regjeringen, 2015-2016). Dette er i tråd med VIP-makkerskap slik vi ser det.

Denne rapporten vil først presentere Skoleprogrammet VIP, som er grunnlaget og utgangspunktet for VIP-makkerskap. Videre presenteres makkerskapskonseptet med bakgrunn og behov, og deretter resultatene fra den siste store evalueringen. Her vil vi også vise til noen sentrale tall og tilbakemeldinger fra pilotprosjektets rapport *Man har alltid noen å sitte med slik at ingen føler seg utenfor* (2015). Avslutningsvis vil vi knytte opp evalueringresultatene til egne mål for så å si noe om veien videre for VIP-makkerskap.

Det understrekes at denne rapporten ikke er en manual for gjennomføring av VIP-makkerskap. VIP-programmet har eget materiell for dette. Hvis skoler ønsker å ta i bruk VIP-makkerskap kan de kontakte oss i VIP-programmet på postvip@vestreviken.no

2. Om Skoleprogrammet VIP

Skoleprogrammet VIP (Veiledning og Informasjon om Psykisk helse i skolen) er et helsefremmende og forebyggende tiltak for Vg1. VIP ble til som et lokalt prosjekt i år 2000. Unge mennesker i Brukerrådet ved Blakstad sykehus ønsket at sykehusets ansatte måtte ut i skolen og snakke om psykisk helse. I dag er VIP et landsdekkende program som årlig gjennomføres ved om lag 130 skoler. Gjennomføringen av

¹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/vil-fornye-og-forbedre-fagene-i-skolen/id2483423/>

VIP-programmet med elevene består av minst tre timer med lærer og en totimers økt med helsepersonell. Dette gir helsefagpersoner mulighet til bedre innsikt i skole- og ungdomskulturen. Elever og lærere får også en gylden mulighet til å bli kjent med hjelpeapparatet. VIP tilbyr undervisningsmaterieill til både lærere, elever og helsepersonell, og har følgende mål:

Hovedmål:

Å gjøre elever bedre rustet til å ta vare på sin psykiske helse ved å øke skolens og elevers kunnskap om temaet, samt å gi informasjon om hvilken hjelp man kan få.

Delmål:

- Elevene skal lære mer om psykisk helse generelt og få økt bevissthet rundt egne følelser. De skal også få økt forståelse for det alminnelige i det å ha psykiske plager og lidelser, samt lære å gjenkjenne signaler på psykiske plager hos seg selv og andre.
- Elevene skal få informasjon om hvor de kan henvende seg ved psykiske plager og lidelser - både lokalt og nasjonalt.
- VIP-programmet skal være en møteplass for skolen og lokal psykisk helsetjeneste slik at et godt samarbeid kan etableres.
- Skolens ansatte skal få økt kompetanse om temaet psykisk helse. Lærere, rådgivere og helsearbeidere skal også få veiledning i hvordan de kan gjennomføre VIP-programmet.

VIP-programmet eies av Vestre Viken HF og mottar tilskudd gjennom Helsedirektoratets tilskuddsordning *Psykisk helse i skolen*.

2.1 Forskning på Skoleprogrammet VIP

Bror Just Andersen har i sin doktoravhandling forsket på VIP-programmet. Forskingen viser at elever som gjennomfører VIP blir flinkere til å søke hjelp i en tidlig fase. I tillegg rapporterer elevene om mindre angst og færre problemer med jevnaldrende (Andersen i Bru mfl., 2016:265).

Ungsinn ved Universitetet i Tromsø (ungsinn.no/tiltak) har også gjort en vurdering av VIP-programmet som et "funksjonelt virksomt tiltak (3)" for barn og unges psykiske helse. De beskriver VIP-programmet slik: *"Det er positivt at en såpass kortvarig skoleintervensjon har en effekt. Ikke bare øker ungdommenes kunnskaper, men også utfallsmål knyttet mer direkte til elevenes psykiske helse så ut til å ha en effekt."*²

For mer informasjon om Skoleprogrammet VIP kan du gå inn på vår hjemmeside vipweb.no.

3. Om VIP-makkerskap

Skolestart er viktig for elevenes videre læringsmiljø. Her dannes nye vennskap, men noen faller også utenfor. VIP-makkerskap, som et ledd i psykososialt arbeid ved skolestart, søker å knytte sammen det viktige arbeidet i VIP-programmet med et praktisk verktøy som gagnar læringsmiljøet.

Klassen blir delt inn i makkerskap (to til tre personer) fra første skoledag. Disse makkerskapene tilhører igjen en makkergruppe. Makkerskapene og makkergruppene er utgangspunktet for faglig og sosialpedagogisk arbeid i klassen. VIP-makkerskap går over 3x3 uker der elevene bytter makkere underveis. Makkerne skal ha oppgaver i forhold til hverandre, som å gi beskjed hvis de er syke, hilse på hverandre og jobbe sammen i timene. I tillegg får lærerne utdelt et knippe oppgaver de kan bruke til å

² ungsinn.no/post_tiltak/vip-veiledning-og-informasjon-om-psykisk-helse-hos-ungdom-2

bygge et godt klassemiljø og gode makkerskap- og grupper. Det er viktig å understreke at VIP-makkerskap handler om å være en god kollega. Det er et tiltak som forbereder en på arbeidslivet, ikke et påtvunget vennsapsprosjekt. Selv om VIP-makkerskap ikke er revolusjonerende i sin form eller vanskelig å innføre på skolen, krever det likevel en del forarbeid for at det skal fungere.

Hovedmålsettingen med VIP-makkerskap er å skape inkluderende klasserom der færre elever skal oppleve at de faller utenfor. Dette er formulert ned i fem målsettinger.

VIP-makkerskap skal bidra til:

- en mykere overgang fra ungdomsskole til videregående skole.
- at elevene skal bli kjent med flere i klassen.
- et tettere og tryggere klassemiljø tidlig.
- å øke elevens sosiale kompetanse.
- å skape gode arbeidsrelasjoner som øker læringstrykket.

Med sosial kompetanse mener vi at elevene har: “kunnskap, ferdigheter og holdninger som gjør det mulig å etablere og vedlikeholde gode relasjoner” (Ogden, 2009:207).

3.1 VIP-makkerskap i lys av skoleforskning

Metodikken i VIP-makkerskap samsvarer med det flere skoleforskere mener har effekt på læringsmiljøet i klassen. Olsen og Traavik trekker fram forskning som viser en klar sammenheng mellom god klasseledelse og godt læringsmiljø. De sier også at sosial kompetanse fremmer læring. De viser videre til Strattons læringspyramide som trekker fram relasjoner, struktur, regler og klare rammer som eksempler på god klasseledelse (Olsen & Traavik, 2010:134). Slik vi ser det er dette helt i tråd med VIP-makkerskap.

Skoleforsker Terje Ogden påpeker at “forskning støtter antakelsen om at arbeidet med å utforme og implementere regler og rutiner i klassen har en betydelig effekt på elevenes atferd og læring.” (2009:131). Rutiner og regler er grunnpilaren i VIP-makkerskap. Tidligere nevnte oppgaver handler nettopp om å arbeide sammen om gode rutiner og regler. Ogden påpeker også at det sosiale mønsteret i en klasse legges fra første dag. Han viser videre til hvordan forskning sier at en planlagt og organisert skolestart som har mer enn et faglig fokus, er av betydning (2009:133).

I den nye boken *Psykisk helse i skolen* argumenterer redaktørene for at et økt fokus på skolens psykososiale miljø trolig vil være enda viktigere i framtiden, hvis man ser på ungdoms opplevelse av stress og press. De mener også at tilfredstillende av sosiale behov gjør elevene bedre i stand til å fokusere på oppgaver og utnytte læringspotensialet som ligger i samarbeid (Bru m.fl., 2016:19).

Ph.d-stipendiat ved NTNU Astrid Hoås Morin, har valgt VIP-makkerskap til sin effektstudie av et konkret tiltak mot frafall i videregående opplæring. Basert på evalueringsresultatene fra pilotprosjektet setter hun VIP-makkerskap i sammenheng med frafallsproblematikk. I invitasjonen til fylkeskommunene skriver hun: “VIP-makkerskap plasserer seg i denne forbindelse også som et relevant tiltak mot frafall, i lys av nyere forskning som viser at ensomhet er en av de viktigste årsakene til at elever tenker på å slutte på skolen (Mjaavatn & Frostad, 2014)”. Hun sier videre: “Tiltaket ser ut til å ha positiv innvirkning på fravær, noe som er interessant i lys av forskning som viser at det er en sammenheng mellom høyt fravær og frafall fra videregående skole (Markussen & Sandberg, 2005)”.

VIP-makkerskap er todelt. Det handler på den ene siden om tydelig klasseledelse fra lærerens side som også inkluderer oppgaver som klassen skal gjøre både i makkerskap, makkergrupper og som hel klasse. På den andre siden finner vi kjernen, makkerskapene, der målet er å skape en trygg og tillitsfull relasjon med en læringspartner. Gruppearbeid er en vanlig arbeidsform i den norske skolen. Det er et velkjent perspektiv i pedagogikken at samarbeid med andre bidrar til økt læring (Andreassen, 2010). Likevel skiller makkerskap seg ut ved at dette er en arbeidsrelasjon som bygges over tid. Erfaring tilsier at elever tør å utfordre seg mer i faglige diskusjoner og for eksempel språkfag, når de har et tillitsforhold til den de samarbeider med. Slik kan det å jobbe i makkerskap og makkergrupper styrke læringen og det faglige utbyttet.

VIP-makkerskap er et tiltak for å skape et mer inkluderende klassemiljø. Landets første mobbeombud og tidligere skoleleder Bodil Jenssen Houg (Buskerud), er tydelig på hva som fungerer når det handler om å ta tak i ekskluderende og trakasserende atferd i klasserommet. Hun sier at forebygging er viktig, og her trekker hun fram tydelig klasseledelse som avgjørende. Man må ha struktur på hvordan man starter timer, lager overganger og ikke minst, hvordan man skaper en vi-kultur i klasserommet.³ VIP-makkerskap bygger på denne tydelige klasseledelsen.

2.1 Bakgrunn og behov

Utenforskap og ensomhetsproblematikk er en utfordring i skolen. Nyere forskning viser at ensomhet er en av de viktigste årsakene til at elever vurderer å slutte på skolen (Mjaavatn & Frostad, 2014). Skoler vi er i kontakt med forteller at skolestart er en sårbar tid for Vg1-elevene. Mønstre og klikker setter seg fort, og elevene bruker uhensiktsmessig mye tid på usikkerhet rundt sosialisering i stedet for å fokusere på viktig informasjon rundt skolestart. Mange skoler har egne skolestartsprogrammer, men det kan likevel være vanskelig å unngå akkurat dette med grupperinger og utenforskap. Vår pilotskole Rosenvilde videregående skole kunne for eksempel fortelle at de hvert år opplever at enkeltelever kommer til rådgiver/helsesøster allerede etter en uke fordi de føler seg utenfor. De ønsker å bytte klasse, skole eller å slutte helt. Noen finner de tiltak for, andre slutter; men tendensen er klar allerede tidlig i skoleåret (Skoleprogrammet VIP m.fl., 2015:5).

Etter 16 års arbeid i videregående skole kjente VIP-programmet på behovet for et mer konkret og praktisk verktøy som kunne knyttes til programmet. Dette måtte være noe som skolene selv kunne kjenne de hadde bruk for. Makkerskap, som en del av prosjekt Netverk i Danmark, så ut til å kunne passe som en ønsket utvidelse. Netverk delte sine erfaringer på VIP-konferansen "Tilhørighet og fellesskap" 14. mai 2014 på Sandvika videregående skole. VIP-programmet ønsket på bakgrunn av dette å gjennomføre et pilotprosjekt for å implementere og tilpasse det danske utgangspunktet til en norsk skolevirkelighet. Pilotprosjektet er beskrevet i rapporten *Man har alltid noen å sitte med slik at ingen føler seg utenfor* (Skoleprogrammet VIP m.fl., 2015) som Skoleprogrammet VIP skrev sammen med Rosenvilde. Rapporten tar for seg evalueringresultater fra pilotprosjektet der 206 elever og 20 lærere svarte på spørreskjemaer. I tillegg redegjør den for erfaringer basert på klasseromsobservasjon og dialogkafé med lærergruppen.

For VIP-programmet ble makkerskap også et svar på en del av utfordringene skolene rapporterer om knyttet til skolemiljø, som igjen har en særskilt effekt på elevenes psykiske helse. VIP-programmet har påvist effekt på relasjonene elevene imellom (Andersen i Bru m.fl., 2016:265). Av ulike årsaker gjennomfører nå flere skoler programmet etter jul, og effekten dette kan ha på det psykososiale miljøet vil ikke gjøre seg gjeldende det første halvåret. VIP-makkerskap kan være en enklere måte å

³ "Mobbing kan skade den psykiske helsa" (2014). Vipweb.no:

http://www.vestreviken.no/aktuelt/_nyheter/_Sider/Mobbing-og-psykisk-helse.aspx

arbeide med klassemiljø på ved skolestart. Tiltaket kan også bli en bro til senere arbeid med VIP, og kan på en praktisk måte underbygge temaene som snakkes om i gjennomføringen av VIP-programmet.

2.1.1 Netverk og VIP-programmet

I januar 2012 ble VIP-programmet kontaktet av Mary Fonden i Danmark som, i samarbeid med organisasjonen Ventilen, var i gang med å utvikle prosjektet Netverk⁴. Målet med Netverk er å forebygge ensomhet blant unge i den danske videregående skolen. VIP-programmet ble kontaktet med et håp om utveksling av kunnskap og erfaringer tiltakene imellom. I perioden 2012 – 2014 har VIP og Netverk møttes flere ganger, også med deltagelse fra forskerne Mathias Losgaard og Bror Just Andersen som har forsket underveis i utviklingen av Netverk og VIP-programmet.

Netverk er et relativt omfattende prosjekt som består av et heldagsseminar for lærere samt flere undervisningstimer for elevene med øvelser og oppgaver om ensomhet og bygging av klassekultur, i tillegg til makkerskap. Dette går gjennom hele året. VIP-programmet har klarert med Netverk at de kan bruke den delen av prosjektet de ikke har egenutviklet, nemlig makkerskap.

Foto: Tine Poppe

⁴ www.projektnetwerk.dk

3. Evaluering

Danske Network gjennomførte en evaluering av makkerskap i 2013. Her svarte 260 elever anonymt på et spørreskjema. I den danske evalueringen sier 83 % av elevene at makkerskap har gjort det tryggere/lettere for dem å begynne på videregående. 90 % anbefaler makkerskap videre og 82 % mener at makkergruppene har hatt en positiv betydning for samholdet i klassen.

3.1 Metode

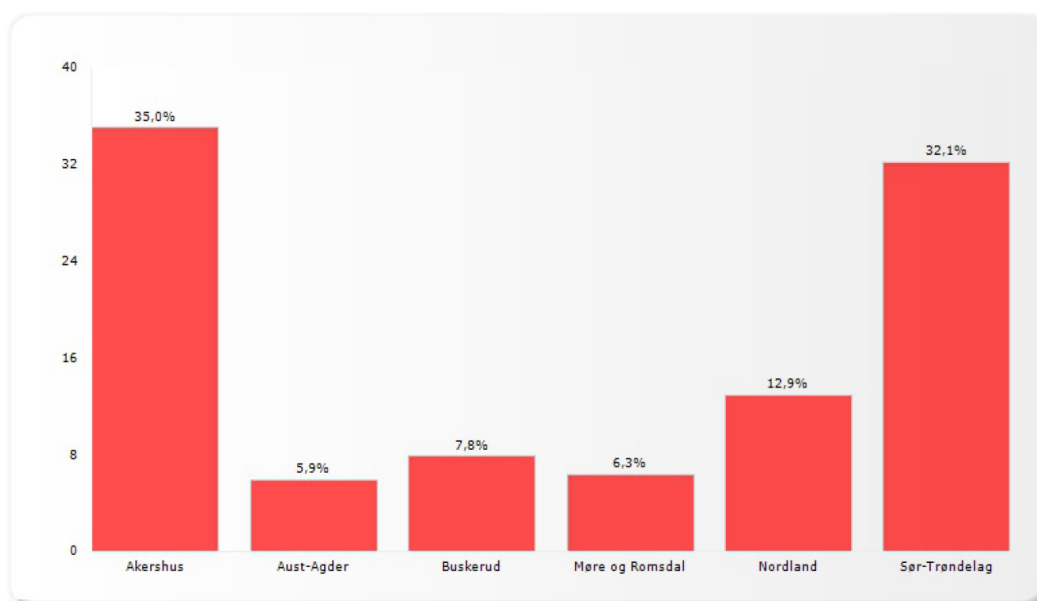
Vår evaluering er gjennomført ved hjelp av et elektronisk spørreskjema som ble gjort tilgjengelig for alle de 31 skolene som gjennomførte VIP-makkerskap høsten 2015. Elevene fylte ut skjemaet etter instruksjon fra lærer i etterkant av fullført makkerskapsperiode (9 uker).

. Skjemaet bestod av 13 spørsmål som elevene kunne si seg helt uenige, delvis uenige, delvis enige eller helt enige i. Unntaket var spørsmål 12 som hadde fem svaralternativer og omhandlet hvor fornøyde elevene var med VIP-makkerskap, samt spørsmål 13 der elevene kunne svare "Ja", "Nei" eller "Vet ikke/usikker" på spørsmål om anbefaling for neste års Vg1.

Tallene har blitt bearbeidet og gjort om til prosenter og diagrammer av vår samarbeidspartner spesialrådgiver Per-Erik Holo i Kvalitetsavdelingen ved Vestre Viken.

3.2 Antall respondenter

Til sammen har 2885 elever fra Vg1, 2 og 3 svart på evalueringen. Disse fordeler seg på 18 skoler i seks ulike fylker. Prosentvis fordeling av svarene mellom fylkene ser slik ut:

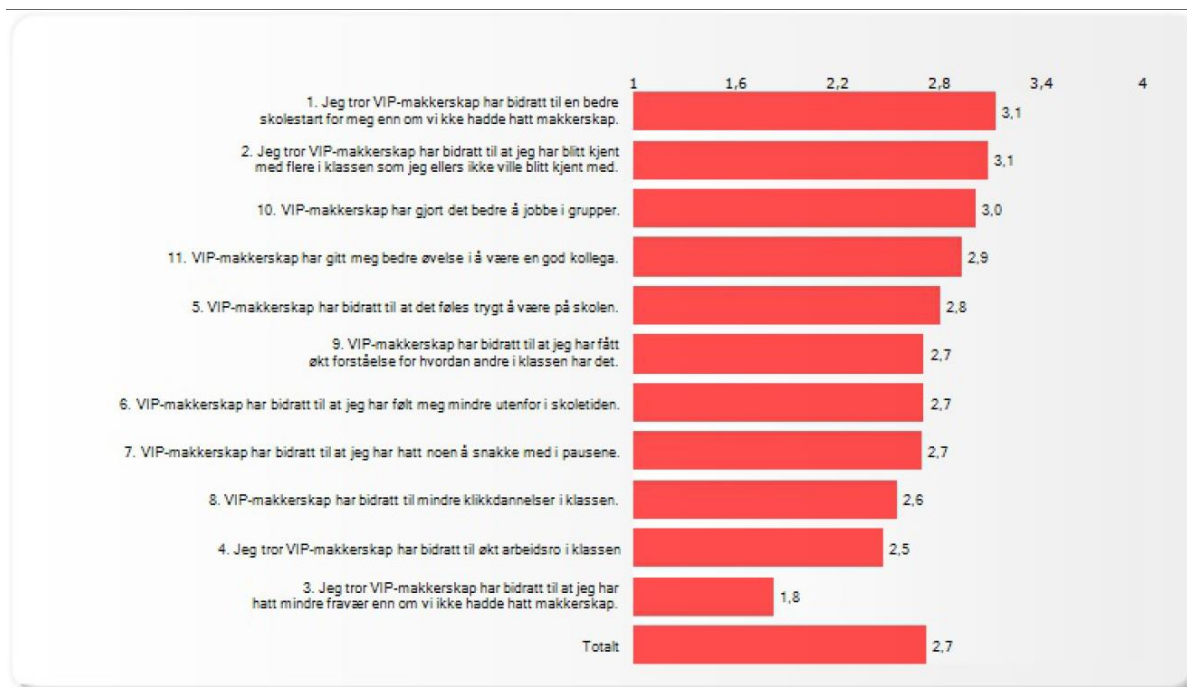

Figur 2: Svarprosent fylkesvis

Fordi ikke alle har svart på samtlige spørsmål vil antall svar variere noe. Antall elever som har svart er derfor angitt under hvert spørsmål.

3.3 Evalueringresultater Vg1

På Vg1 har totalt 2235 elever fra alle de 18 videregående skolene i samtlige seks fylket svart. En oppsummering av resultatene på de ulike spørsmålene finner vi i diagrammet på neste side (Figur 14). Her vises gjennomsnittet der 1 tilsvarer "Helt uenig" på den ene siden og 4 tilsvarer "Helt enig" på den andre.

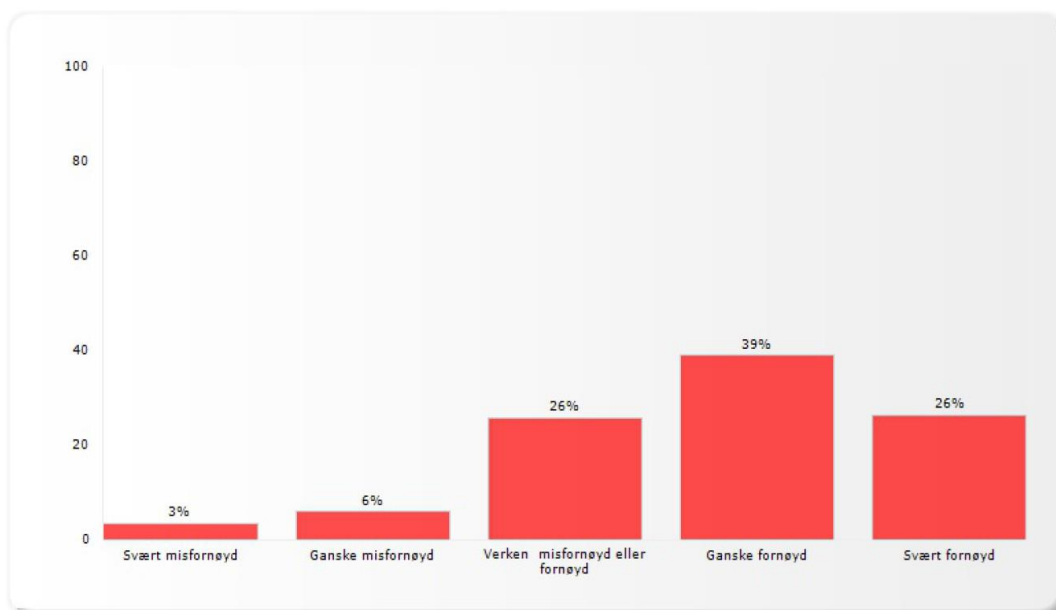

Figur 3: Gjennomsnittresultat på hvert spørsmål Vg1

Vi ser vi at de to påstandene som skårer høyest er "VIP-makkerskap har bidratt til en bedre skolestart" samt "VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har blitt kjent med flere". Gjennomsnittlig ligger svarene på 2,7, altså nært opptil 3 (Delvis enig).

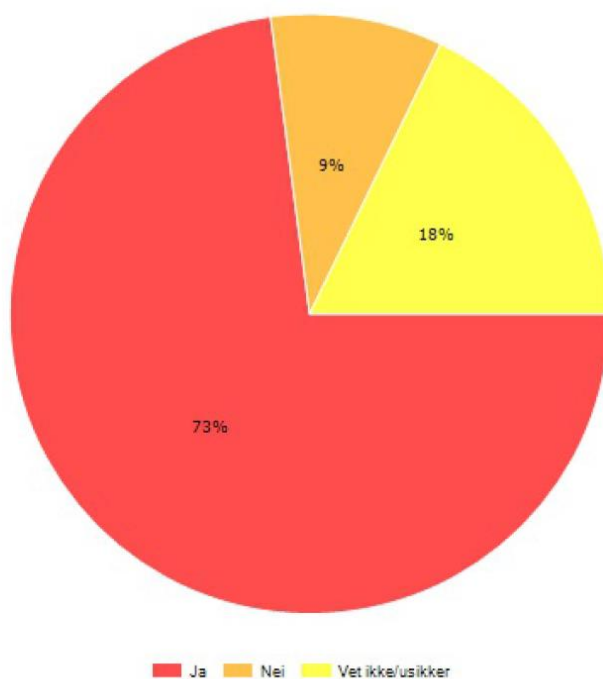
3.3.1 Godt fornøyde med VIP-makkerskap

På spørsmålet om hvor fornøyde elevene er med VIP-makkerskap har 2049 elever svart. 65 % sier at de er ganske eller svært fornøyde. 26% svarer at de verken er fornøyde eller misfornøyde, mens 9% er ganske eller svært misfornøyde.

Figur 4: Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med VIP-makkerskap?

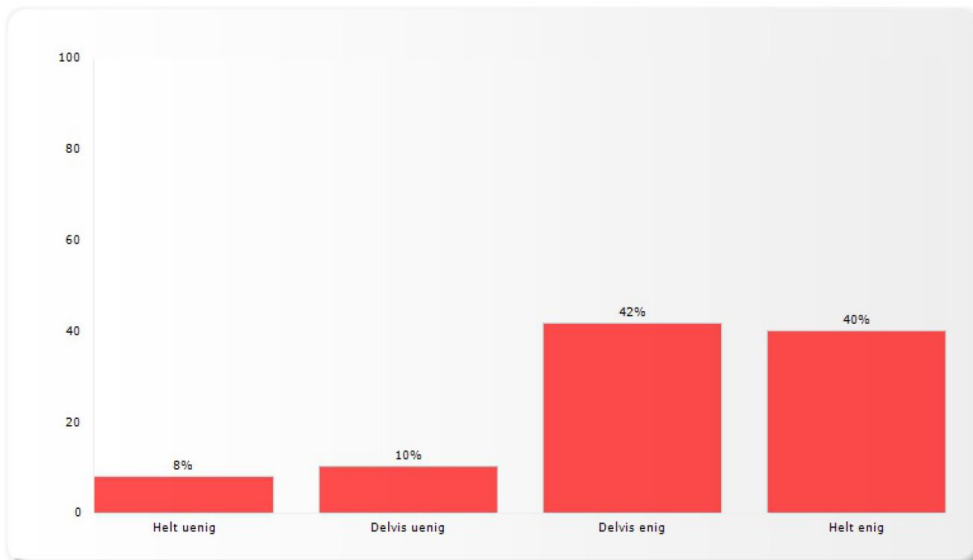
På resultatene fra vårt pilotprosjekt svarte 95% ja på at de ville anbefale gjennomføring av VIP-makkerskap for neste års Vg1-elever (Skoleprogrammet VIP m.fl, 2015:12). De positive tallene er her noe lavere på landbasis, men likevel høyere enn på spørsmålet ovenfor. 2049 elever har svart på dette spørsmålet, og 73% vil anbefale gjennomføring, mens 18% er usikre. Det samme antall elever som er misfornøyd (9%) vil ikke anbefale gjennomføring av VIP-makkerskap.

Figur 5: Vil du anbefale at neste års Vg1-elever gjennomfører VIP-makkerskap?

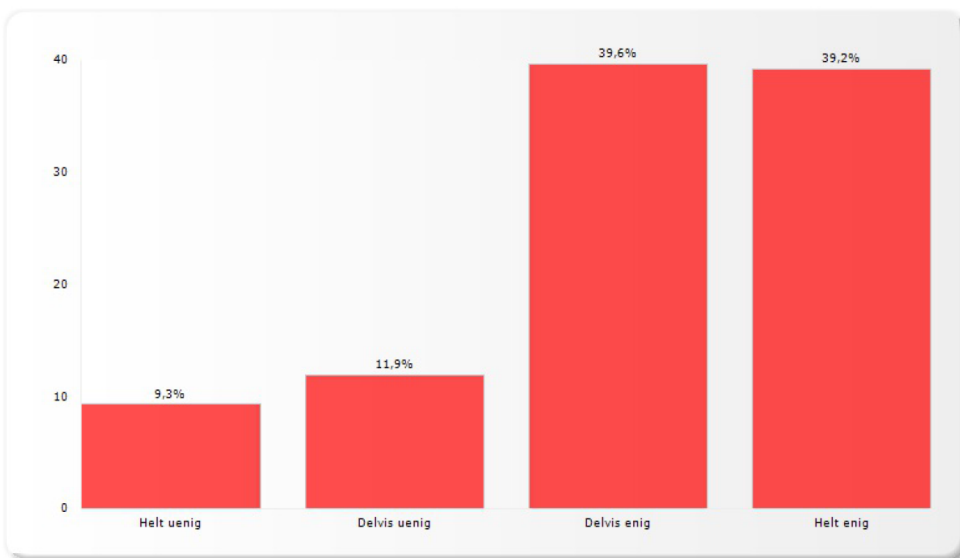
3.3.2 Stor innvirkning på klassemiljøet

Vi ser høye positive tall på spørsmålene som omhandler klassemiljø. Et av målene for VIP-makkerskap er å gjøre overgangen fra ungdomsskole til videregående skole mykere. Hele 82% er delvis eller helt enig i at VIP-makkerskap har bidratt til en bedre skolestart for dem. 18% er helt eller delvis uenig. Totalt 2104 elever har svart på dette spørsmålet.

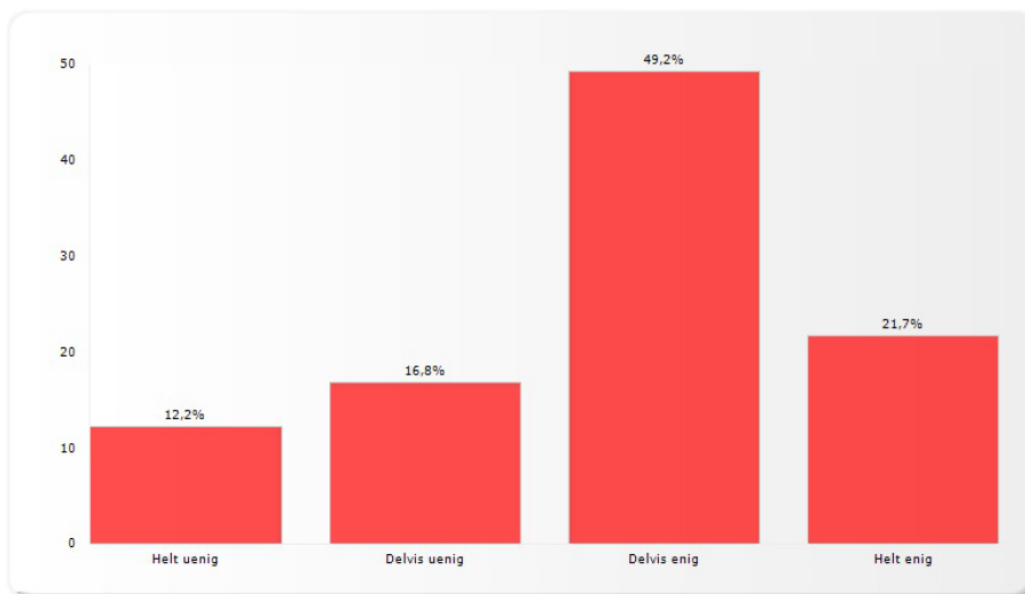
Figur 6: Jeg tror VIP-makkerskap har bidratt til en bedre skolestart for meg enn om vi ikke hadde hatt makkerskap.

På spørsmålet om VIP-makkerskap har bidratt til at elevene blir kjent med flere, har 2091 elever svart. 78,8 % av disse helt eller delvis enige i påstanden, mens 21,2% er helt eller delvis uenige.

Figur 7: Jeg tror VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har blitt kjent med flere i klassen som jeg ellers ikke ville blitt kjent med.

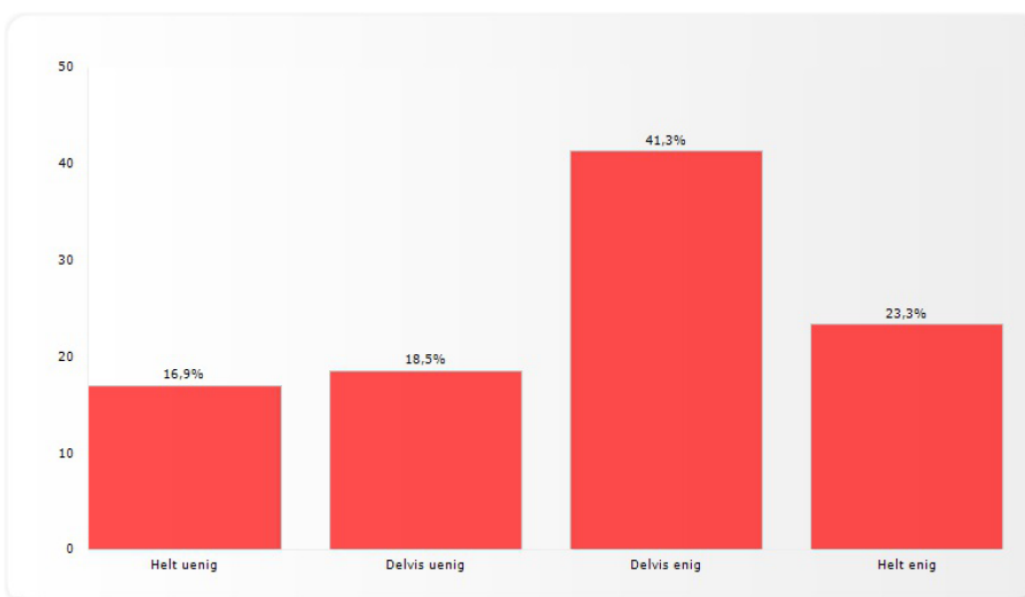
Trygghet er en sentral forutsetning for et godt klassemiljø. Nesten 71% av de 2068 elevene som har svart mener VIP-makkerskap har bidratt til at det føles tryggere å være på skolen. 29% er delvis eller helt uenige i dette.

Figur 8: VIP-makkerskap har bidratt til at det føles trygt å være på skolen.

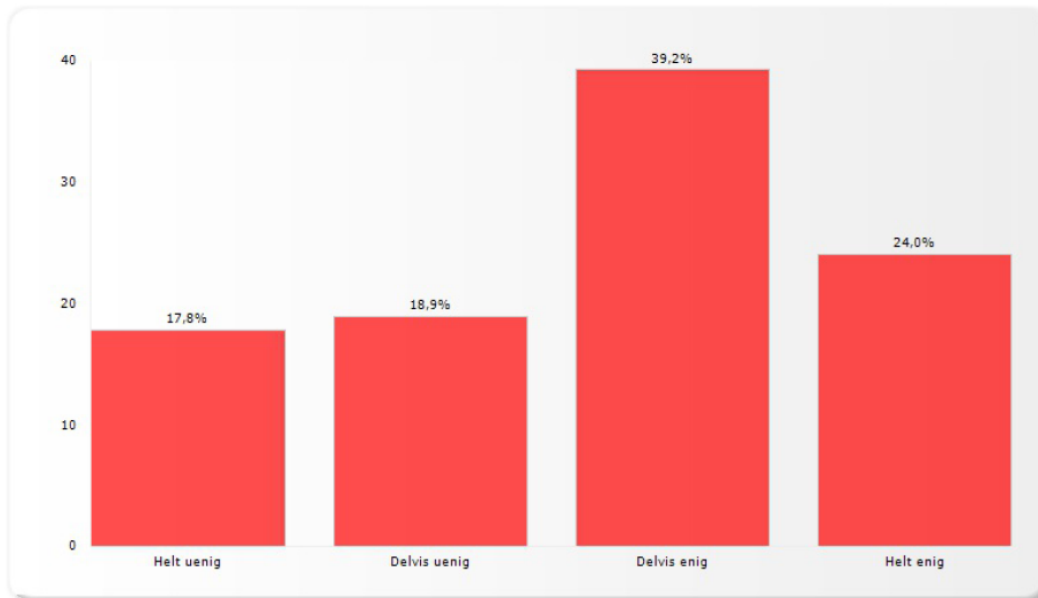
3.3.3 Betydning for utenforskap og ensomhet

Utenforskap og ensomhet er tett forbundet. Vi var nysgjerrige på om VIP-makkerskap kunne bidra til at elever følte seg mindre utenfor i skoletiden. Av de 2065 som har svart på dette spørsmålet mener 64,6% at VIP-makkerskap har bidratt til at de føler seg mindre utenfor. Dette er et overraskende høyt tall, med tanke på at man gjerne antar at utenforskap er noe som rammer mindretallet og kanskje spesielt utsatte elever. Vi ser det dermed som naturlig at 35,4% er uenige, da de kanskje uavhengig av VIP-makkerskap ikke ville følt på utenforskap.

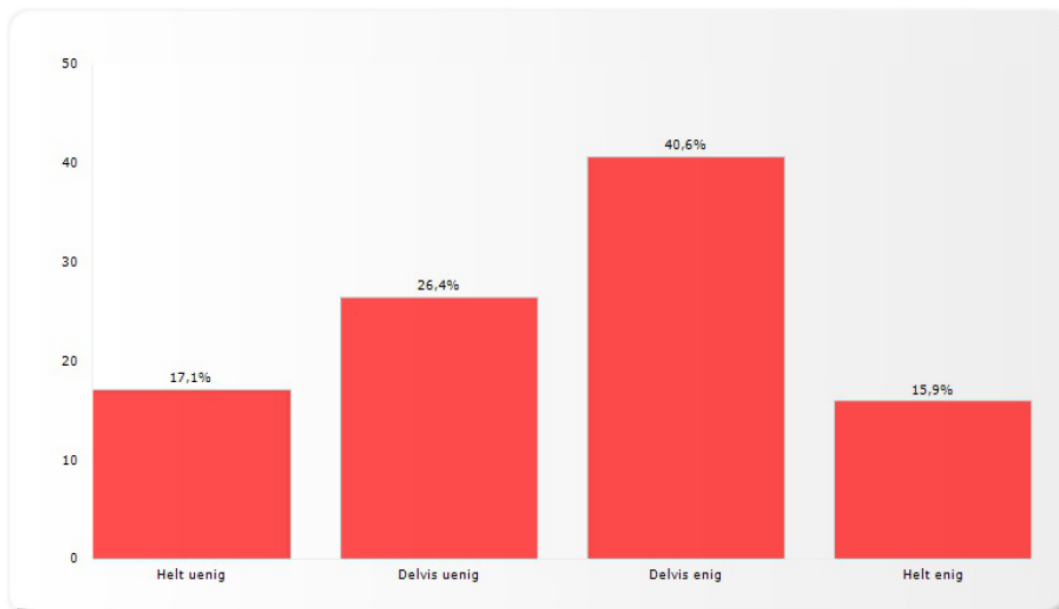
Figur 9: VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har følt meg mindre utenfor i skoletiden.

På spørsmålet om VIP-makkerskap har bidratt til at de har noen å snakke med i pausene, er det 63,2% av totalt 2067 elever som er enige eller delvis enige i dette. Om dette gjelder de første dagene på skolen eller hele makkerskapsperioden spesifiseres ikke. 36,7% er helt eller delvis uenige i påstanden.

Figur 10: VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har noen å snakke med i pausene.

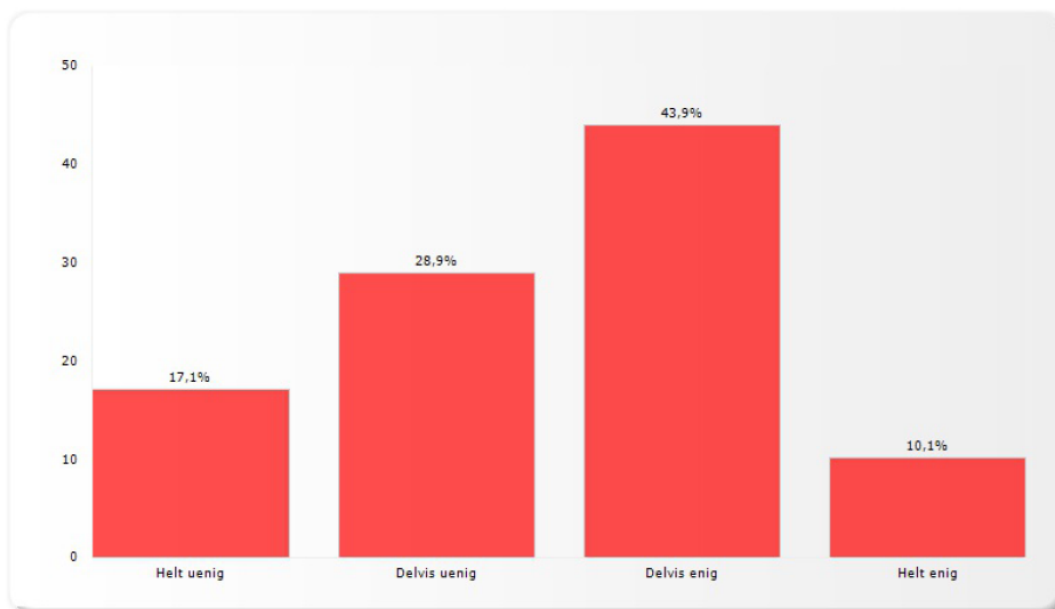
På spørsmålet om VIP-makkerskap har bidratt til færre klikkdannelser mener 56,5% av de 2067 som har svart at det har bidratt positivt, mens 43,5% er uenige i dette.

Figur 11: VIP-makkerskap har bidratt til mindre klikkdannelser i klassen.

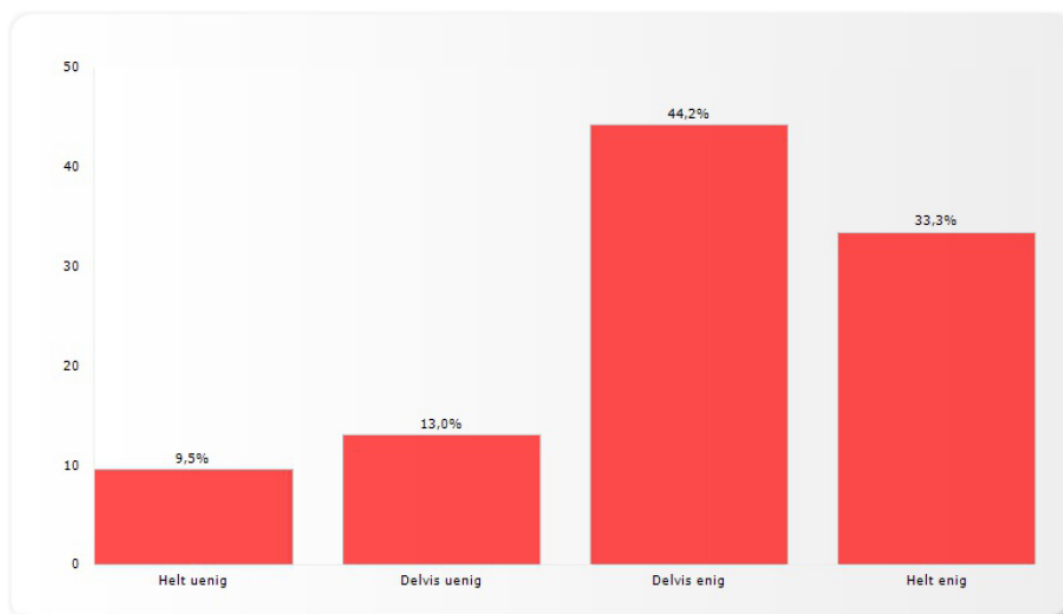
3.3.4 Innvirkning på arbeidsro og gruppearbeid

I lærerevalueringene av pilotprosjektet trakk lærerne fram at VIP-makkerskap bidro til forutsigbarhet i undervisningen og at elevene kom mer effektivt i gang med arbeidet (VIP-programmet m.fl, 2005:14). Men kan det også bidra til mer arbeidsro? De 2092 elevene som har svart er nesten delt på midten i meningene om dette. 54% er helt eller delvis enige, mens 46% er helt eller delvis uenige i påstanden.

Figur 12: Jeg tror VIP-makkerskap har bidratt til økt arbeidsro i klassen.

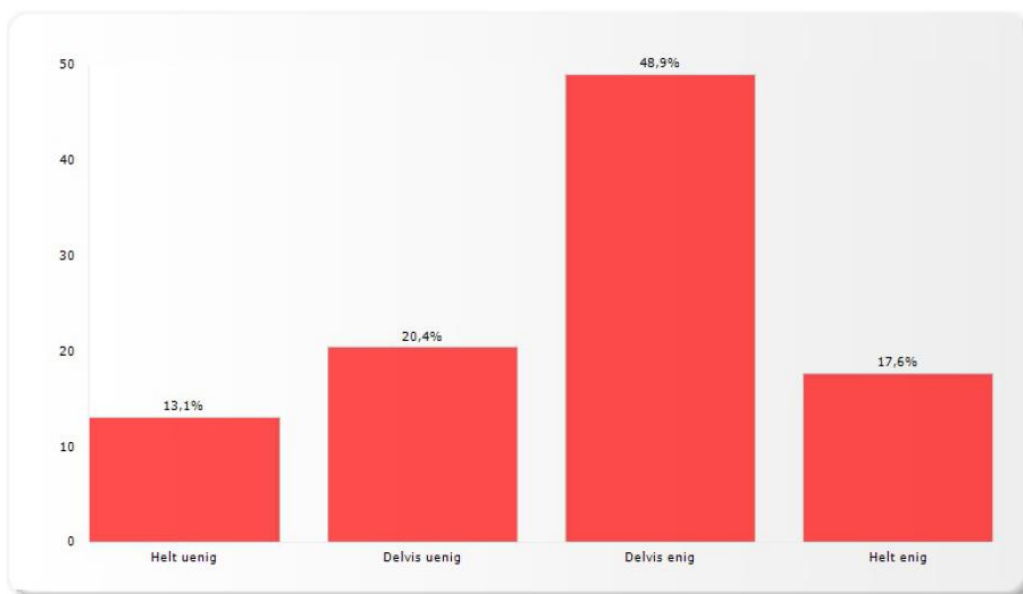
På spørsmålet om gruppearbeid derimot ser det ut som om VIP-makkerskap kan ha hatt positiv effekt for mange. Her rapporter 77,5 % av totalt 2049 elever at dette har gjort det bedre å jobbe i grupper. 22,5% er uenige.

Figur 13: VIP-makkerskap har gjort det bedre å jobbe i grupper.

3.3.5 Noe betydning for sosial kompetanse

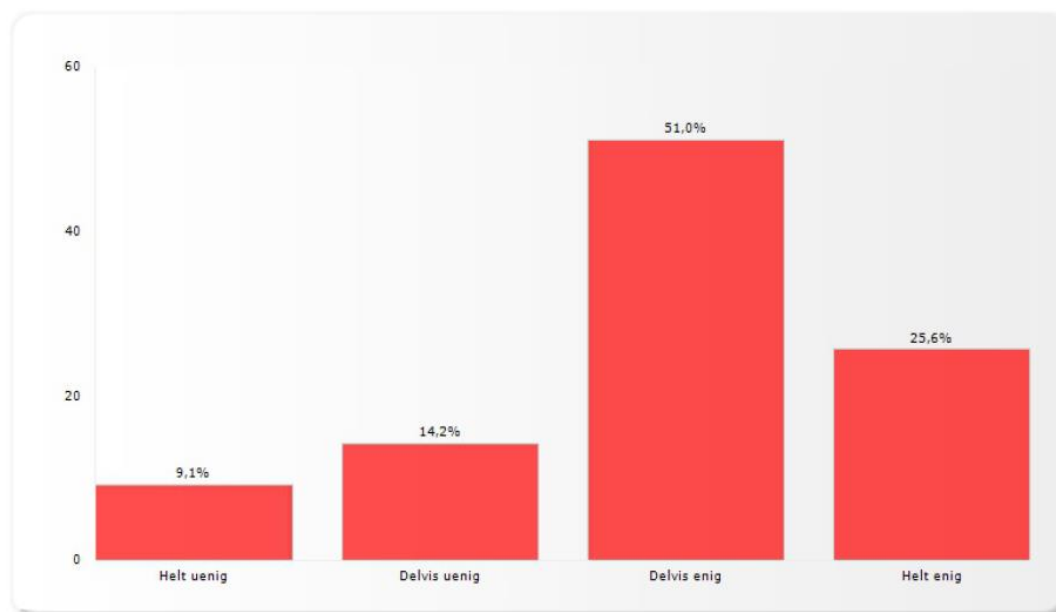
66,5 % av 2066 elever mener VIP-makkerskap har bidratt til at de har fått økt forståelse for hvordan andre i klassen har det. 33,5% er uenige.

Figur 14: VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har fått økt forståelse for hvordan andre i klassen har det.

Dette ser vi som et naturlig resultat da fokuset i VIP-makkerskap er å bli kjent med nye personer. Vi har flere bli-kjent-oppgaver i materialet, og vi ber elevene om å følge med på om makkeren trives i klassen og gi beskjed til lærer hvis dette ikke er tilfellet. Kanskje dette perspektivet kan være en utløsende faktor.

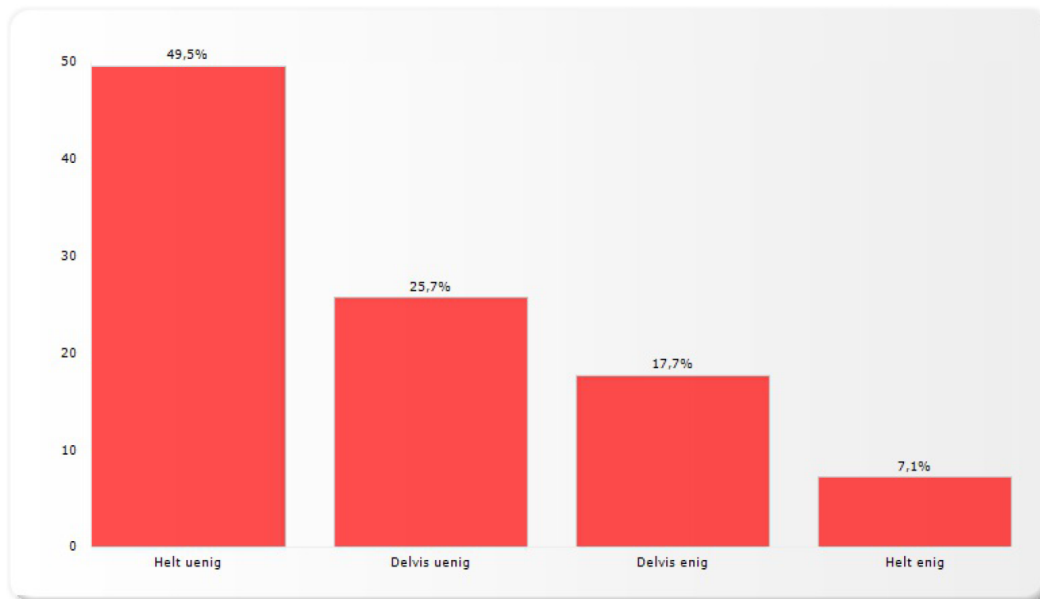
VIP-makkerskap er ikke et vennsapsprosjekt. Fokuset er å være en god kollega. Det kan virke som om dette fokuset gjør elevene oppmerksomme på hva en god kollega er siden så mange som 76,6% av 2049 elever sier seg enige eller delvis enige i at VIP-makkerskap har gitt dem øvelse i nettopp dette. 23,3% er helt eller delvis uenige i påstanden.

Figur 15: VIP-makkerskap har gitt meg bedre øvelse i å være en god kollega.

3.3.6 Positiv betydning for fravær

Et av de resultatene fra pilotprosjektet i 2014 som overrasket oss mest var at 32 av 206 elever svarte at VIP-makkerskap hadde hatt positiv betydning på fraværet deres (Skoleprogrammet VIP m.fl., 2015:11). Dette tilsvarer mellom 2 og 3 elever i hver klasse. På årets evaluering er dette tallet betraktelig høyere. 24,8% av 2092 elever svarte at de var enige eller delvis enige i at VIP-makkerskap hadde bidratt til mindre fravær. Dette tilsvarer omtrent 8 elever i en klasse på 30. Vi vet ikke hvorfor elever ser ut til å mene at VIP-makkerskap kan ha betydning for fraværet deres. Kanskje er det økt trygghet og tilhørighet i klassen, kanskje er det oppfølgingen fra makker på rapportering ved fravær. Det er mulig at begge disse faktorene kan ha hatt betydning.

Figur 16: Jeg tror VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har hatt mindre fravær enn om vi ikke hadde hatt makkerskap.

3.3.8 Skriftlige tilbakemeldinger

I evalueringen av pilotprosjektet hadde elevene også muligheten til å komme med skriftlige tilbakemeldinger. Siden dette ikke var mulig med dette skoleårets evaluering gjengir vi noen av de tilbakemeldingene vi fikk da. Vi spurte elevene om hvorfor eller hvorfor de ikke ville anbefale VIP-makkerskap til neste års elever. Vi fikk 164 svar, av disse var åtte negative. Flertallet trekker fram det å bli kjent med flere som en viktig faktor. Typiske svar kunne se slik ut:

Fordi det gjør alle bedre kjent med hverandre.

Det hjelper på miljøet i klassen, både sosialt og læremiljøet.

Blir tvunget til å være sosial og utfordrer seg selv.

Fordi det funker

Du blir kjent med alle.

Fordi det skaper stor trygghet og man minsker ubehageligheten av å være utenfor i stor grad.

Det er mye lettere å føle seg trygg for at du alltid har noen du kan være sammen med.

Det gjør at alle har noen å sitte med slik at ingen føler seg utenfor.

(Skoleprogrammet VIP m.fl, 2015:12)

Da vi ba dem trekke fram noe som var ekstra positivt med VIP-makkerskap var det flere som poengterte dette med å si ifra ved fravær, men hovedvekten lå på at man ble kjent med flere. I tillegg skrev noen:

At du har en å stole på.

At man kan hjelpe hverandre å bli bedre i noe.

Man lærer å arbeide med forskjellige mennesker og tilpasse seg hverandre.

Jeg tror det hjelper mye for de som er sjenerte som synes det er vanskelig å bli kjent med nye mennesker.

Man får hjelp.

Man trengte ikke bekymre seg.

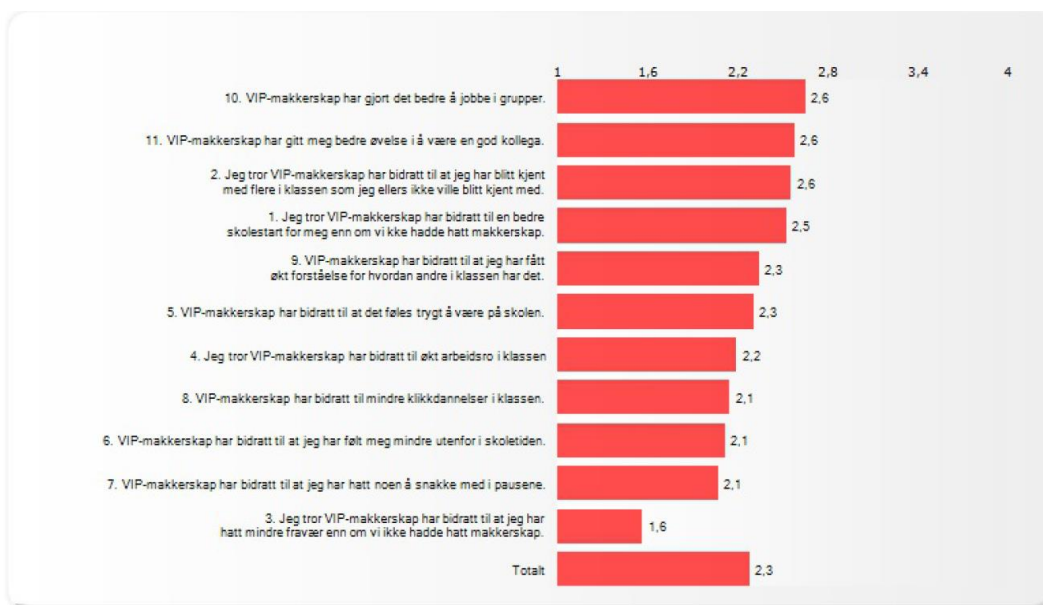
Man har alltid noen som passer på seg.

(Skoleprogrammet VIP m.fl, 2015:12-13)

3.4 Evalueringsresultater Vg2 og Vg3

Skoleprogrammet VIP og VIP-makkerskap har Vg1 som målgruppe. Vi vet likevel at noen skoler ønsker å bruke makkerskap også på Vg2 og Vg3. Det kan derfor være interessant å se på noen av resultatene fra evalueringene på disse trinnene.

På Vg2 svarte 316 elever fra seks videregående skoler fordelt på fylkene Akershus, Nordland og Sør-Trøndelag på spørreskjemaet. På Vg3 har 222 elever fra tre skoler i Akershus, Buskerud og Sør-Trøndelag svart. Vi ser gjennomgående at vi skårer lavere på alle spørsmål på de øverste trinnene, sammenlagt totalt 2,3 på Vg2 og 2,2 på Vg3, sammenliknet med Vg1 (totalt 2,7). På spørsmålet om hvor fornøyde de er med VIP-makkerskap svarer 31% av 293 elever på Vg2 at de er svært eller ganske fornøyde. På Vg3 er dette tallet 32% (192 besvarelser). Til sammenlikning svarer 65% av Vg1-elevene det samme. 51% av Vg2-elevene svarer derimot at de verken er fornøyde eller misfornøyde mens 49% av Vg3-elevene svarer det samme. 19% av Vg2- og Vg3-elevene er ganske eller svært misfornøyde.

Figur 17: Vg2 - Gjennomsnittresultat på hvert spørsmål.

Diagrammene på disse sidene viser en oversikt over gjennomsnittlig resultat for henholdsvis Vg2 (Figur 17) og Vg3 (Figur 18) på hvert spørsmål, der 1 (Helt uenig) er det laveste og 4 (helt enig) er det høyeste. Vi ser at påstanden om at VIP-makkerskap gjør det bedre å jobbe i grupper er den begge trinnene rangerer høyest. 62,8% av totalt 293 elever på Vg2 og 60,5% av 192 elever på Vg3 er enige eller delvis enige i dette.

Selv om fraværsspørsmålet gjennomsnittlig skårer lavest, slik det også gjør på Vg1, er det 15,9% av elevene på Vg2 og 14,2% på Vg3 som er helt eller delvis enige i at fraværet deres har blitt påvirket positivt. Det tilsvarer i overkant av fire elever i en klasse på 30, et antall som ikke er ubetydelig.

Figur 18: Vg3 - Gjennomsnittresultat på hvert spørsmål.

For mer informasjon om konkrete tall fra Vg2 og Vg3 kan VIP-programmet kontaktes.

Foto: Tine Poppe

4. Avslutning

Slik oppsummeringen i starten av rapporten viser, ser vi at elevene stort sett er fornøyde med VIP-makkerskap. Vi ser også at målene vi har satt oss for VIP-makkerskap i stor grad ser ut til å bli nådd. Vi tolker det slik at VIP-makkerskap ser ut til å bidra til et mer inkluderende klasserom der færre faller utenfor. Et stort flertall av elevene rapporterer om en bedre skolestart og at de har blitt kjent med flere, slik det formuleres i første og andre mål. Flertallet mener også at VIP-makkerskap har bidratt til at det føles trygt å være på skolen.

Hvorvidt klasse miljøet har blitt tettere, kan det være litt vanskeligere å si noe om, men et tydelig flertall føler seg mindre utenfor og et svakt flertall mener at VIP-makkerskap kan ha bidratt til færre klikkdannelser. VIP-makkerskap har som mål å øke elevenes sosiale kompetanse. Dette kan vi se tendenser til der et tydelig flertall rapporterer om at de har fått økt forståelse for hvordan andre har det. Nesten 80% mener dessuten at de har fått øvelse i det å være en god kollega. Dette berører også vårt siste mål som handler om å skape gode arbeidsrelasjoner som øker læringstrykket. Elevene er mer eller mindre delt på midten når de svarer på påstanden om at VIP-makkerskap har bidratt til økt arbeidsro. Både Vg1, 2 og 3 har høye positive tall på spørsmålet om VIP-makkerskap har gjort det bedre å jobbe i grupper. Dermed kan det se ut som om VIP-makkerskap kan påvirke arbeidsrelasjoner i positiv retning.

4.1 Veien videre

Vi ser av tallene fra undersøkelsen at det med fordel kunne vært et alternativ fem på de spesifikke spørsmålene. Vi har blitt anbefalt å legge inn alternativet: "Verken enig eller uenig" for lettere å skille denne gruppen fra de gruppene som er positivt eller negativt innstilt. Da mange av svarene nå er "litt på det jevne", kan det være at et slikt alternativ tydeligere viser en tendens i positiv eller negativ retning. Vi ønsker derfor å innføre dette svaralternativet på neste års evaluering.

Vi har ikke formulert noe mål på sammenheng mellom VIP-makkerskap og nedgang i elevers fravær. Både i pilotprosjektet og i dette skoleårets evaluering er det et visst antall elever som mener VIP-makkerskap kan ha hatt en slik betydning. Ved neste skoleårs evalueringer har vi et ønske om å føre opp dette som eget mål, og vi vil se på muligheten for å stille oppfølgingsspørsmål på dette med fravær. Vi ser også fram til at det blir satt fokus på dette i den framtidige Ph.d effektstudien til Astrid Hoås Morin ved NTNU.

I framtiden ønsker vi også å trekke inn flere tilbakemeldinger fra lærere. Vi håper å kunne få til en egen spørreundersøkelse for disse neste skoleår. Vi er også interessert i mer konkrete tilbakemeldinger fra elever slik at vi kan tilpasse og forbedre VIP-makkerskap, og ønsker å undersøke mulighetene for fokusgruppeintervjuer i samarbeid med enkelte skoler.

VIP-makkerskap er populært hos skolene og vokser stadig i omfang. Dette skoleåret gjennomfører VIP-programmet seks opplæringsseminarer i VIP-makkerskap for om lag 45 nye skoler, fra Aust-Agder i sør til Nordland i nord. Til sammenlikning hadde vi tre opplæringsseminarer forrige skoleår, der 31 skoler gjennomførte tiltaket i etterkant. Framtidige evalueringer vil dermed inkludere enda flere fylker, skoler, elever og forhåpentligvis også lærere.

Litteratur

Andreassen, Rune (2010). “Samarbeidslæring – en god måte å utvikle elevenes leseforståelse på? En forskningsoversikt”. <https://journals.uio.no/index.php/adno/article/viewFile/1050/929>

Bru, Idsøe og Øverland (2016). *Psykisk helse i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget

Markussen, E. & Sandberg, N. (2005). “Stayere, sluttere og returnerte. Om 9756 ungdommer på Østlandet, deres vei gjennom, ut av, eller ut og inn av videregående opplæring, og om deres prestasjoner to år etter avsluttet grunnskole”. *NIFU STEP skriftserie 6/2005*.

Mjaavatn, P.E. & Frostad, P. (2014). “Tanker om å slutte på videregående skole: er ensomhet en viktig faktor?”. *Spesialpedagogikk*, 79(1), 48-55

Ogden, Terje (2009). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Olsen & Traavik (2010). *Resiliens i skolen*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke

Regjeringen (2015-2016). *Mld. St. 28. Fag – Fordypning – Forståelse – en fornyelse av Kunnskapsløftet*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/e8e1f41732ca4a64b003fca213ae663b/no/pdfs/stm201520160028000dddpdfs.pdf>

Skoleprogrammet VIP & Rosenvilde videregående skole (2015). *Man har alltid noen å sitte med slik at ingen føler seg utenfor. Evalueringsrapport VIP-makkerskap*. Drammen: Vestre Viken

Skoleprogrammet VIP

Skoleprogrammet VIP (Veiledning og Informasjon om Psykisk helse i skolen) er et helsefremmende og forebyggende tiltak for Vg1. VIP ble til som et lokalt prosjekt i år 2000. Unge mennesker i Brukerrådet ved Blakstad sykehus ønsket at sykehusets ansatte måtte ut i skolen og snakke om psykisk helse. I dag er VIP et landsdekkende program som årlig gjennomføres ved om lag 130 skoler. Gjennomføringen av VIP-programmet med elevene består av minst tre timer med lærer og en totimers økt med helsepersonell. Dette gir helsefagpersoner mulighet til bedre innsikt i skole- og ungdomskulturen. Elever og lærere får også en gylden mulighet til å bli kjent med hjelpeapparatet. VIP-programmet tilbyr undervisningsmaterieell til både lærere, elever og helsepersonell. VIP eies av Vestre Viken men finansieres av Helsedirektoratet.

Fra venstre Mia Iversen, Jorid Bakken Steigum, Espen Hansen og Liv Tellsgård i VIP-programmet

Skoleprogrammet VIP
Vestre Viken HF
Postboks 800
3004 DRAMMEN
postvip@vestreviken.no

vipweb.no